



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 41. De procuratione Francisci Diastanii.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

signis expresso, præteritæ vitæ scelera confessione eluit. Dimissis copiis, iterum Romerius ad Boni-aëris portum perrexit, unde postliminiò rediens, arma multa pro defensione Neophytorum ab Magistratibus impetrata, ad nova Urvaicæ & Parana oppida destinavit.

CAPUT

XL
De residuis
rebus ad
Paranam
& Urvaicam
gestis.

Venenum.

Impietas ca-
sigura.

Adolescens
salubriter
baptizatur.

Parthenius
Sodalis pu-
nicus.

AD Paranam & Urvaicam, magnâ Sociorum curâ, transmigratorum coloniæ reedificabantur, in quarum templa, solemnî pompâ, Provincialis Venerabile Sacramentum intulit. In Divi Ignatii ad Paraquarium oppido Petrus Bosquerus & Philippus Viverus, quòd suo officio fungentes impudicos aliquorum mores castigaret, in nonnullorum offensionem incurrere; qui collatis capitibus de utroque maectando consilia agitantes, primùm ausi sunt Philippo Vivero cum cibo venenum præbere, à cuius cibi maxima parte nauseabundus abstinens, mortem, sed non morbum, evitavit. Bosquero verò in ipso Sacrosanctæ Missæ Sacrificio toxicum cum vino datum est, indubiè lethale futurum, nî optimus Pater, conspecto noti liquoris turbido colore, colari iussisset. Indicio utriusque maleficii accepto, in reos delictum falsos paternè animadvertum est. Mulier, liberratis avitæ cupida, binos Neophytos, lenociniis seductos, è Sanctæ Annæ novo oppido in patriam secum abducens, in itinere ab feris discerpta interiit. Eadem pœnâ multatus, in altero Divi Ignatii ad Paranam oppido, puer Missæ Sacrificio festo die adesse renuens. Ex Sancti Josephi incolis unus Dòminico die serviliter in agro laborans, viperæ morfu, post expiatum scelus, animam exhalavit. Adolescens æger Sacerdoti nostro ad se accessit narravit, à fœdissimis dæmonibus per somnium in foveam, ignes evomentem, protractum fuisse, & cum nihil propius esset, quàm ut in eam protruderetur, ab formosissimo juvene fuisse liberatum, aënte, Dei misericordiâ id beneficium collatum fuisse, ne æternùm periret. Interrogatus à Patre, num sibi conscius esset lethalis culpæ? cum negando respondisset, diligenti factâ præteritæ vitæ indagine, repertum est, eum non fuisse baptizatum, quòd putavisset asperisionem aquæ benedictæ, ante solemne Sacrum diebus Dominicis usurpari solitam, ad Baptismum sibi sufficisse: baptizatus animi quietem, morum compositionem, & corporis valetudinem recepit. Parthenius Sodalis, inter Conceptionis oppidanos Christianis moribus diu excellens, & cum propriarum deinde virtutum æstimator nimius, eò superbix devénit, ut ab Sodalitio expelli debuerit; quo præsidio destitutus, projecto, quod ante gestare solebat, rosario, nemus ingrediens, laqueo, ut ex indiciis creditum est, sibi galam fregit. Provincialis post inspectionem utriusque fluvii, computans Baptismos à Patribus turbatissimis temporibus factos, reperit sex mille & quadringentos mortales ab Paranensibus Sociis, & ab Urvaicensibus quinquies mille & ducentos, sacro Fonte fuisse immerfos. Ordinatis denique rebus, anno ad finem vergente, ad portum Boni-aëris renavigavit, Franciscum Diastanium, è procuratione Romana reducem, tandem excepturus. Cujus ego Procuratoris rationes, pro colophone rerum sub Didaco Boroa gestarum, non illibenter expendam.

CAPUT

XLI
De procu-
ratione
Francisci
Diastanii.

Diplomata
Pontificia.

Et Dona.

FRANCISCUS Diastanius, expeditis Madriti plerisque negotiis, ubi Romam appulit, facillè ab Mutio Vitellesco Generali delectum Sociorum per Provincias fieri impetravit: Romana, Neapolitana, Mediolanensis, Sardica, Flandrobèlgica, Gallobèlgica, Hispanicæ pleræque selectissimos concessere. Urbanus Octavus, aliquot Diplomata ei tradi voluit, quorum uno potestatem faciebat Indis, Æthiopicis, Ibridisque, in his terris degentibus, ab Septuagesima, ut vocant, usque ad octavam diem post festum Corporis Christi, satisfaciendi Ecclesiastico præcepto, jubenti Christianos omnes in festo Paschatis communicare. Altero exagitabat abactores Indorum, vetans, ne quis quovis pretextu auderet aut Ethnicos, aut Neophytos in servitutem abigere, transgressoribus anathemate percussis. Corpus Divi Epimachi Martyris, eodem Pontifice concedente, accepit. Qui Pontifex, memor privatæ olim cum Josepho Oregio amicitix, non putavit ab Suprema in terris Potestate alienum, sacra dona, non sine testificatione voluntatis suæ, nominatim ei

transmittere.

transmittere. Cardinalis Oregius idem officium germano suo amantiſſimo liberaliter etiam præſtitit. Secundùm id, benè apprecante Pontifice, Diaſtanius in Hiſpaniam cum Italis Patribus renavigans, Madriti ab Rege Catholico facultatem conducendi navim & viaticum, pro triginta Sociis ſecum, in Paraquariam tranſmiſiſuris, accepit. Idem Rex, Regiâ plañe pietate, decretum ab ſuo Indico Senatu fieri voluit, quo Mamaluços populationem Indorum facere prohibebat, jubebatque latrociniò aut bello captos patriæ, libertatiq̃ reſtitui, & populationis injuſtæ reos damnari. Tanto Regis favore inſtructus, convocatis ex Hiſpaniæ provinciis designatis Sociis planè optimis, Uliſſipponem, flexo per Boeticam itinere, contendit: quò dudum jam appulerant ſex Belgæ cum eo navigaturi. Hi è Dunkercano portu ſolventes, in Angliam mutato habitu tranſmiſerant, narrabantque pænè ſe ab hæreticis pro Jeſuitis fuiſſe agnitos, quòd aſſueti Religioſis moribus ægrè prophanorum hominum geſtus fingerent. Auxit periculum datum iudicium ab adoleſcente externo, & Angliæ pro Societate Præpoſiti Provincialis in Socios hoſpites munifica benevolentia. Is inter alia religiòſa dona, Doroverniam Patribus tranſmiſſa, thecâ argenteâ atque eburneâ Hoſtias conſecratas includi juſſerat, communicatoq̃ Summi Pontificis privilegio, facultatem iis fecerat, Venerabile Chriſti Corpus ſecum portandi, & in Hiſpanica navigatione id clam hæreticis ſumendi. Summum id donum ſecum ferebat Antonius Vanſurkius Flandrobelga, in quem antequàm è ſcapa in navim aſcenderet, nocte intempèſtâ involavère Dorovernici portûs cuſtodes, aut pro talibus ſe fingentes, prætenſaque regni conſuetudine violenter reculas ejus omnes exploravère. Quorum audacior unus argenteam thecam, Venerabile Chriſti Corpus continentem, è ſecreto loculo diripuit. Navim conſcenderat Joannes Menefes, nobilis Luſitanus, Maderæ Inſulæ quondam Prætor, Patribus notus; à quibus cum cognoviſſet Sacroſanctum Chriſti Corpus in manibus hæretici hominis verſari, pio furore excandefcens, numeroſam familiam ſuam, & Luſitanos vectores omnes armari juſſit. Valuit oſtentatio fortitudinis ad terrendos bellos illos venatores, è quibus Antonius noſter, non indicatâ re, obſeratam thecam recipiens, regularum aliarum incurius navim conſcendit: & cum Sociis, Auguſto menſe, Uliſſipponem eodie tenuit, quo Nuncius Apoſtolicus regiam hanc urbem ſacris interdixerat. Interdicti tempore, interim dum navis apparatur, ab Uliſſipponenſibus Patribus omni officiorum genere excepti, utilem operam tum civibus, tum remigibus contulère. Franciſcus Diaſtanius & Socii in pervigilio Purificatæ Virginis, quam in navigationis patronam elegerant, in altum vela verterunt. Octavo ab diſceſſu die, nocte intempèſtâ, in Inſulam, promontorio Viridi objectam, indubiè impègiſſent, ni nauta vigil, favente Virgine, periculum antevertiſſet: quo diſcuſſo, plerique Socii ignota de cauſa ægrotavère, è quibus Joannes Soier Gallobelga, & Antonius Vanſurkius Flandrobelga, Sacerdotes, fatiſ conſeſſere. Ille Malbodii natus, eminentis ingenii titulo in Societatem cooptatus, egregiæ pietatis ſpecimine dato, Provinciam Indicam impetrârât, & Uliſſipponem quantus futurus eſſet, ſi in Indiam appelleret, notabili eventu oſtenderat: res ſic ſeſe habuit. Joannes Menefes, nobilis ille Maderæ Prætor, ex Angliâ navigans, cum noſtro Soierio amicitiam contraxerat, ſolebatque, poſtquam Luſitaniam tenuit, è Collegio Uliſſipponenſi in villam ſuburbanam, ſolatii ergò, eum evocare. In ea villa verſabatur etiam Centurio non infimæ notæ, cui quodam die in vicinum agrum egreſſo, Joannis Soierii, Uliſſipponem tum degentis, ſpecies objecta eſt, piis geſtibus ad pietatem animantis. Mirum dictu! ubi ea ſpecies evanuit, tales ſenſit Centurio interni doloris ſenſus, ut ob præteritæ vitæ delicta totus in lachrymas abiret. Cognitâ cauſâ, Joannes Menefes, ejusque mater, & numeroſa familia, ſenſère etiam deſiderium peccata apud Soierium deponendi, qui non diu poſt caſu fortuito eò delatus, non tantum Centurionem, ſed etiam univerſam ejus clientelam familiamque ab totius vitæ delictis expiavit. Uliſſipponem quædam folia miraculum Virginis Foiënſis, & formulas colendæ MARIÆ, continentia typis mandavit. Cauſa acceleratæ mortis fuit Antimonium, liberaliùs, quàm par erat, pro

Regis Catholici liberalitas.

Pietas.

Belgarum Sociorum navigatio.

Periculum.

Consecrata hostia in manibus hæreticorum diripiunt.

Et recipiuntur.

Uliſſipponenſium Sociorum caritas.

Joannes Soierii mors.

Oſtentum.

*Antonius Van-
furkii laus.*

remedio languidæ ægritudinis, ab inexpertâ manu ei infusum. Antonius verò Vanfurkius Antuerpiensis, unus è septem germanis fratribus, qui Mechliniæ Societati nomen dedere, omnium Sociorum lacrymas promeruit, inde expressas, quòd plerorumque opinio esset, neminem eo, ex tot Francisci Diastanii Sociis, excellentioribus dotibus fuisse præditum. Modesti oris gravitas, loquendi suavitas, in consulendo prudentia, in agendo hilaris efficacitas, & delicatâ pietatis affectus, omnium amores conciliârunt. Bruxellis humaniores litteras & Rhetoricam per plures annos docuerat. Lovanii quadriennem Theologiæ cursum cum laude perfecerat. In patria summis viris par futurus, si non latere in angulo novi Orbis, quàm in Belgii luce clarere maluisset. In ultimo agone interrogatus num ægrè moreretur, antequàm Justum Vanfurkium germanum fratrem, in proxima Paraquaria laborantem, conspiceret; respondit se non unius amore fratris, cum tot in Europa desereret, in Americam navigasse, libenterque absterurum se totâ vitâ ab ejus conspectu in remota provinciâ parte, dummodò iis functionibus apud Indos occuparetur, quarum causâ venerat. Ipso Resurgentis Christi die corpus in mare projectum, communem lætitiâ ingenti mœrore turbavit. Inter hæc funera plerique Socii morbo languebant, & maris tempestas adèd increverat, ut senes nautæ assererent se iratius mare nunquàm vidisse. Undarum furor navim versùs promontorium Bonæ-spei, ab Argentei fluminis ostio immenso intervallo, quamvis in eodem latitudinis gradu, abstractum impulit; & mox variante cursu ad idem ostium repulit. Sed quia non remittebat vis tempestatis, depositâ spe ante hyemem Boni-aëris portum tenendi, quod reliquum fuit, in Brasiliam vela sunt versa.

CAPUT
XLII.
De turbis
Januarien-
sibus.

*Pontificium
diplomâ pro-
mulgatum.*

*Mamaluci
tumultuan-
tur.*

*Utrumque
comprimen-
tur.*

IN Januariensem portum defectissimis viribus appulso Socios Petrus Mora, præ Generali Societatis JESU Brasiliæ inspector, Josephus Acofta Collegii Rector, religiosâ planè caritate, & Emmanuel Sa, regionis Prætor, magnificè prorsus excepere. Postquàm deserbuere mutua urbanitatis officia, Franciscus Diastanius, muneri suo intentus, de Pontificio diplomate contra Indorum abactores iniquosque retentores promulgando agens, quamvis omnia ordine fecerit, magnis se intricavit difficultatibus. Nam postquàm id in templo nostro præconis voce publicatum est, Mamaluci, quorum multi Januariensem agrum incolunt, & eorum fautores, adèd vehementer exacerbati sunt, ut Socii de vitâ periclitati fuerint: tumultuosi enim homines, adunatis consiliis, Collegii nostri diffractis foribus, in aream primùm irumpentes, advenas probrosis nominibus appellatos ad mortem designavere. Diastanio præsertim diplomatis auctori infesti: patrasentque forsitan multiplex scelus, nî Prætor in templum tumultuantem turbam artificiosè inducens, reverentiâ loci flagrantis animos utcumque compescuisset. Sequenti die, adnitente eodem Prætoris, senatores Regii, viri patricii, & militiæ præfecti, necnon religiosorum hominum selectissimi, apud Carmelitanos convenientes, postquàm Petrus Mora & Franciscus Diastanius demonstravere diploma Pontificium, ex legum formâ, cum facultate Nuncii Apostolici in Lusitaniâ degentis, atque Januariensis administratoris Ecclesiastici fuisse promulgatum; quamvis non ignorarent appellationem fore inutilem, tamen tumultuum vitandorum causâ auctores ipsimet fuere, de diplomate Urbani VIII, ad ipsummet diplomatis auctorem nominatim exprimendum, appellandi. Quorum sententiâ non ægrè annuentibus adversarum partium primoribus, sic in præsentiarum ab consensu discessum, ut arbitrarentur, prudentiâ Petri Moræ & Francisci Diastanii difficillimum periculosissimumque negotium, qualemcumque exitum sortitum fuisse. Nec dubitatum, eam mentem Patribus injectam esse, ut vellent tempori se accommodare: postea enim certis authoribus cognitum est, quosdam Mamalucos in mortem Moræ & Diastanii, adeoque ipsius Prætoris, conjurasse, si in promulgandi diplomatis sententiâ perstissent. Sic lis utrimque ad suprema tribunalia in Europam transmissa est, numquam decidenda; Mamalucis in Indorum perniciem sacra prophanaque jura pertinaci perfidiâ deridentibus.

CAPUT